

מלבי"ם פרשת משפטים

שמות פרק כב, כד-כו

(כד) אִם-כָּסֶפָּא תִּלְוָה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעֶבֶד עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה לֹא-תִשְׁיָמוּן עָלָיו
נִשְׂאָה: (כה) אִם-חֶבֶל תִּחְבֹּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ עַד-בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ: (כו) כִּי הוּא
כְּסוּתוֹ לְבִדָּה הוּא שְׁמֵלְתוֹ לְעֵרֹו בְּמָה יִשְׁכֹּב וְהָיָה כִּי- יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי-חֲנוּן אָנִי:

מלבי"ם שמות פרק כב

(כו) כי היא כסותה לבדה. מפרש לפי הפשט שמלמד הדין המבואר במשנה (דף קיג), היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרשה ביום, ופרש"י שחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם, יחזיר לו את הצריך לו עתה, ועז"א ובאם לקחת ממנו כסות יום וכסות לילה, תשיב כסות יום ביום וכסות לילה בלילה. וכסות הוא מה שמתכסה בו מלמעלה שהוא הטלית שהולך בו ביום ואחר שאין לו רק כסות אחד לבד תחזיר לו, וגם את החלוק שלובש בלילה תחזיר בלילה, ועז"א שמלתו לעורו שהוא החלוק שהוא אצל העור וגם את המצע ששוכב עליו, ור' נתן בא לדייק גדר שם שמלה והבדלו מן כסות ובגד, שהשמלה היא החשובה והיקרה, כמ"ש וישאלו ממצרים כלי כסף וכו' ושמלות (שמות יב), שמלה לכה קצין תהיה לנו (ישעיה ג), ושמלות ונשק ובשמים (מ"א י') ובשלמות הרבה מאד (יהושע כב) והסירה את שמלת שביה (דברים כב) פי' בספרי שהיו מתקשטות בבגדים יקרים בעת מלחמה, ועל ושמת שמלותיך עליך (רות ג) פי' במדרש אלו בגדי יום טוב, וכן על ולא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב) פי' בספרי תכשיטי נשים, ועז"א שאף אם הוא שמלתו שהיא שמלה יקרה אחר שהיא נופלת לעורו אין למכור אותה, והוא כדעת ר' ישמעאל ור"ע בב"מ (דף קיג) דכל ישראל ראויים לאותו אצטלא, והת"ק סובר כברייתא שם דפליג בזה וכפסק הלכה בח"מ [סי' צז סעיף כ"ב], ודעתו שתפס שם שמלה מצד ההבדל השני שבא גם על הסדין ששוכב עליו ואינו תפור למדת האדם, כמו ופרשו השמלה לפני זקני העיר (דברים כב), וע"כ אמר היא שמלתו במה ישכב שכולל החלוק שבו שוכב בלילה והוא דבוק לעורו, ומיתור הלשון מביא המצע ששוכב עליו. ומ"ש ושמעתי כי חנון אני, מודיע שלא ישמע מצד מדה"ד, כי מצד הדין יוכל המלוה לומר שגובה את שלו, רק מצד שברא העולם מצד החנינה, וכל בני העולם חייבים לו חובות גדולות, והוא נוטל כל הנשמות למשכון בלילה ומחזירן ביום מצד החנינה, ומצד זה יענוש את הבלתי מתנהג כדרכיו בחסד וברחמים שבו תלוי הנהגת העולם וקיומו: